

ENTREVISTA AMB LA PRESIDENTA DE L'ASSOCIACIÓ D'EDITORS DEL PAÍS VALENCIÀ VERÒNICA CANTÓ

És la veu dels editors del País Valencià, un paper que desenvolupa amb grans dosis de vocació i estima pel llibre. El futur pel qual treballa vol que estiga fet de nous projectes d'estímul a la lectura, ajudes diferenciades per a l'edició en valencià, una administració que no faça d'editor, una obertura al mercat català, de les Illes i de Sud-amèrica, i una major presència a les fires estatals, autonòmiques i internacionals.

QUINES raons mouen un editor per associar-se?

-Estar associat és important per aconseguir objectius comuns, nosaltres representem una sèrie d'empreses editorials i la força no és la mateixa que si vals sol. Les preocupacions són les mateixes i els problemes també, independentment del que una editorial vinga. Som persones que parlem el mateix llenguatge, et pots trobar amb editors que fa més anys que tu que estan en el sector i la seua experiència t'ensenya. És l'única associació representant real del sector perquè abracem totes les empreses editorials, de característiques ben distintes.

-Hi esteu tots els que sou?

-No, però l'índex d'associacionisme és molt alt. En som vint-i-huit i d'ací a poc en serem més perquè ja hi ha altres editorials que han manifestat la seua voluntat d'entrar. És clar que sempre hi haurà gent contrària a l'associacionisme, però és per una qüestió d'individualitat pròpia, perquè quan t'associes perds la teua individualitat, els interessos es converteixen en comuns. També estan els que diuen que no entraran a causa del nom de l'associació, però les coses han de canviar des de dins i aquests casos són puntuals i es donen com una excepció. Cal dir que hi ha socis que pel seu treball no els interessa l'associació, però que hi estan com a testimoni, per a donar el seu suport.

-Són editorials que sols editen en valencià?

-La major part d'editorials estan associades. Hi ha de tot, tant editorials que editen en castellà com en valencià, encara que en els nostres estatuts un dels punts assenyalava que tinguen un llibre o una obra publicada en valencià, perquè creiem que cal potenciar l'edició en la nostra llengua. Però no hi ha una distinció dins de l'associació entre els editors que editen en castellà i els que ho fan en valencià, perquè a més la major part d'editorials tenim obres en castellà i en valencià. En material de llibre de text, quasi totes ho tenen bilingüe.

-En quins projectes esteu treballant?

-Tenim projectes per a fer campanyes d'animació a la lectura, organitzar un Saló del Llibre Valencià, estimular la presència a fires autonòmiques, estatals i internacionals.

-Però a les fires ja esteu presents.

-Sí, ara anem a Bolonya, però cal potenciar la nostra presència de cara a tindre més pes, perquè a través de les fires es comença a establir contactes, a donar-se a conèixer, i ens queda fer el salt a Sud-amèrica. També volem fer enguany el catàleg de fons editorials valencians. De projectes, n'hi ha molts, però hem d'anar consolidant-nos a poc a poc. A més, el nostre és un treball vocacional, és a dir que fem associacionisme perquè realment ens ho creiem, no perquè hi traiem res a canvi, econòmicament, vull dir. És un temps que deixem d'estar en les nostres empreses, cal fer associació, cal manejar les coses, s'han de canviar determinades coses que no ens agraden, i això ho fas llevant-te temps del teu treball o de la teua vida.

-En quina fase del seu creixement

es troben les editorials valencianes com a sector?

-Les editorials valencianes en aquests moments estan en un període d'expansió. N'hi ha moltes que superen els cinquanta anys de trajectòria, n'hi ha altres que estan en un procés d'estabilització, però no excessivament consolidada, sinó que és més una fase d'expansió.

-Hi ha una amenaça de les grans editorials nacionals en relació amb les xicotetes que comencen a créixer en el mercat valencià?

-A l'associació hi ha grans i xicotetes editorials. Les grans sempre tenen una mentalitat més global, una imatge absoluta del que és el mercat a l'Estat, un àmbit estatal. Les editorials valencianes tenim clar que el territori és Catalunya, les Illes i el País Valencià. Tot i això, les grans editorials estatals han entrat en el mercat valencià perquè totes tenen línia en valencià des de fa temps, però la implantació de les grans editorials en matèria de valencià no és tan significativa. En realitat, els llibres de valencià estan fets fonamentalment per editorials valencianes. No hem d'oblidar que no sols està el llibre de text. La narrativa i, en menor tirada el teatre i la poesia, també són importants per a les editorials valencianes.

-Potser que assistim a un procés de fusió, atès que hi ha nombroses empreses menudes davant d'un mercat en expansió?

-Hi ha un moviment de compres d'editorials per part de distribuïdors, això és el que jo percep, o que estan arribant a un acord determinat. Però no és bo que les grans editorials compren,

perquè en una xarxa d'editorials grans i xicotetes hi ha diversitat i pluralitat, que són dos elements molt importants, mentre que, si sols hi ha dos grups editorials grans que controlen, tot i que no la qüestionen, la pluralitat sí que queda més en entredit. Una editorial valenciana que sols tinga poesia, o una que es dedique a narrativa, llibre de text i teatre, asseguren la pluralitat. En una gran empresa, el procés es despersonalitza, mentre que en una de més menuda encara es manté la vessant romàntica de cara al llibre.

---

*«L'editor és una
persona amb un interès cultural
especial»*

-Quin llibre dóna de menjar a les editorials valencianes?

-Tot el que es fa per a l'escola té uns beneficis econòmics importants, però no sols es menja d'aquest mercat. El material que es fa d'ensenyament és molt difícil, perquè és una venda concentrada en uns pocs mesos de l'any, i del que vens durant eixos dos mesos hauràs de subsistir la resta de l'any, en teoria. En aquests moments és un corpus important en la facturació de les empreses editorials, però també hi ha altres llibres. Si de cas, caldria una major potenciació, per part de les llibreries i dels mitjans de comunicació, de les novetats valencianes. Els editors valencians estem fent llibres molt bons, de qualitat des de tots els punts de vista: el contingut, la presentació... Hi ha editorials valencianes que són premis nacionals.

-Quin tipus de llibre li agrada llegir al lector valencià?

-Després de l'estudi realitzat recentment, se sap millor que mai. Al valencià li agrada molt la narrativa, però, segons l'última enquesta, sols hi ha un 44% de lectors que habitualment llig llibres i un 43% que no llig llibres mai, i d'aquests darrers el 18% no és lector, no llig mai res. Curiosament, els best-seller estan en el darrer lloc de lectura al País Valencià.

No són dades molt optimistes. No hi ha costum entre els valencians d'anar a comprar llibres, o no n'hi ha massa. L'administració és conscient que hi ha un sector que cal potenciar per damunt de tot, que és el jove, perquè la gent jove llig molt, més que els adults, i s'ha de continuar per aquest camí. Però hi ha un sector que s'ha de recuperar, dels quaranta-quatre als cinquanta-cinc anys, i s'ha de fer utilitzant moltíssim la imaginació, fent veure que el llibre pot ser una alternativa d'oci, posant en marxa campanyes imaginatives a diferents nivells.

-Què més pot fer-se per animar la lectura?

-Cal fer campanyes importants de promoció i foment de la lectura per part de tots, però fonamentalment a instàncies de l'administració. Per primera vegada s'ha realitzat l'enquesta *-Hábitos de lectura en la Comunidad Valenciana-*, perquè no teníem dades al nostre abast, en la qual ha col·laborat estretament la Direcció General del Llibre, que afortunadament és conscient d'aquest problema i de les nombroses mancances. El llibreter també hi té el seu paper, perquè la raó principal per a comprar un llibre és el boca a boca, i per això és necessari que aquest siga un professional, un gran lector que aconselle. La seua tasca és de gran importància.

-Quin paper hi té l'escola?

-L'escola és un punt importantíssim, per això he parlat abans de campanyes a diferents nivells. Per exemple, vincular els llibres amb els ídols, aprofitar la sinergia dels ídols i els joves escolars.

També cal fer molta pedagogia didàctica, el més important perquè un xiquet llija és que veja els pares llegir, per això ho plantejava com una alternativa d'oci. L'hàbit de la lectura és com els hàbits que van adquirint-se al llarg de la vida. La lectura ha de ser-ne un més i la família és imprescindible per a invitar els xiquets a agafar un llibre i gaudir d'ell. I això s'ha de fer de ben xicotets. El xiquet de menut té gust per escoltar contes, i després això desapareix, s'ha de fer molta pedagogia del llibre.

-I els mitjans de comunicació, quin paper els hi queda?

-Els mitjans de comunicació haurien de tindre un paper de pes en la promoció del llibre, que no sempre el tenen. Jo entenc que els mitjans responen a empreses i que aquestes tenen unes preferències, però indiscutiblement pense que haurien de dedicar-li molt més espais als llibres i potenciar la publicitat mitjançant tarifes reduïdes, perquè no és el mateix anunciar una pel·lícula que té un taquillaatge de milers de milions de pessetes que la venda d'un llibre de literatura o de poesia en valencià. També cal que acudisquen a actes de presentació de llibres, perquè l'única manera que les editorials tenen d'arribar a la societat en general és a través dels mitjans de comunicació. Quan es convoca una presentació, has d'insistir moltíssim perquè hi acudisquen els informadors, has d'intentar contagiar-los del teu optimisme, però hauria de ser un deure per a ells.

Per exemple, cada temporada pel setembre hi ha dos temes de moda: un és l'anunci dels fascicles en els mitjans i l'altre és com de cars que són els llibres de text, però jo no conec cap editor que s'haja fet ric traient llibres, això no dóna el marge de benefici que la gent es pensa. Cal un canvi de mentalitat.

-Encara no hem parlat de les ajudes institucionals. Les actuals, en són prou?

---

*«La professionalitat
de l'editor valencià està garantida»*

-El tema de les ajudes s'ha de reconduir. El famós suport genèric naix d'una concepció molt determinada com ara la d'estimular, incentivar i donar suport als llibres escrits en valencià, a més de dotar les biblioteques de fons en valencià, però això vingué en una època després de la qual es va reconduir i es va ficar tot en el mateix calaix, cosa que no ha estat positiva. Jo no dic que el castellà no haja de tindre ajudes, en absolut, però no han de ser les mateixes ajudes, perquè el llibre de castellà té un mercat molt més ampli, és molt més arriscat des del punt de vista empresarial editar en valencià que en castellà, i això s'ha de valorar. Tot i això, em consta que hi ha un interès de l'administració per a diferenciar-los. L'administració ha de ser conscient de la realitat valenciana i saber què és el que s'ha de fer.

-Quines novetats ens durà la nova Direcció General del Llibre?

-Una cosa que no teníem i que la Direcció General del Llibre està molt interessada a crear és un premi al millor llibre editat, al millor llibre il·lustrat, un premi al llibre de l'any, incentivar d'alguna manera la producció del llibre, perquè s'ha d'incentivar tant el procés de creació com el de l'edició. Sense creació no hi ha llibres i, si no hi ha cap editorial que publique, no hi ha creació. Les coses van molt lligades; si no hi haguera un teixit editorial, les llibreries no podrien funcionar tampoc, ni les cadenes de distribució, que no sols viuen dels grans magatzems.

-Com és l'editor valencià?

-L'editor valencià és molt professional. La professionalitat de l'editor valencià està garantida absolutament. Ve de diferents mons, pots trobar-hi de tot, des del que té un negoci diferent i que en un moment donat compra l'editorial com una empresa més, fins el que ve del món de l'ensenyament, com ara jo. Però, per damunt de tot, l'editor és una persona amb un interès cultural especial, és una persona amb inquietuds culturals, perquè el llibre és un producte industrial i cultural a la vegada. El món del llibre és molt complicat i, si no hi haguera eixe interès cultural, segurament no es dedicaria a aquest món. És un món creatiu, s'ha de tindre una profunda estima pel llibre com a tot, com a objecte, com una cosa que et forma, unes lletres que et fan conèixer altres mons. És excessivament creatiu, amb tot el bo i el dolent que això té. I, sobretot, és un sector de relacions humanes i de connexió amb altres camps. Has de mirar el disseny gràfic, la maqueta, la il·lustració, el contingut, i tot això no es pot treballar sol. Has de parlar amb els autors, persones que a més tenen una especial sensibilitat. I quan un autor ha posat la confiança en un editor i els dos tenen la confiança en un llibre i eixe llibre té problemes, els dos pateixen molt, per això les relacions humanes són molt sentides, molt personals. Parle d'una experiència personal que pense que deu ser general. És jugar en el món de la imaginació, i el llibre és un treball molt d'equip, és enriquidor i et dona qualitat de vida.

---

*«De projectes, n'hi ha molts,
però hem d'anar consolidant-nos a poc a poc»*

-L'editor valencià té models a imitar?

-En general, no hi ha un model exterior que vulguem imitar, perquè en tots els països es funciona de manera similar. Potser que el mercat marca el fet de diversificar-se, encara que l'especialització en allò que és més conegut també està bé i hi ha editorials que agafen aquest camí. Però es tendeix més a diversificar-se, a crear alternatives al llibre de text.

-Què passa amb la competència de l'administració i d'entitats públiques que editen els seus propis llibres?

-Ara pareix que aquesta competència ha baixat. Allò ideal seria que no editaren, o que arribàrem a plantejaments de coedició. Una altra cosa són les editorials universitàries, la mateixa universitat que té la seua pròpia editorial per a fer el material universitari, però jo crec que no hauria d'haver-hi editorials institucionals o edicions institucionals, o que, si n'hi ha, no haurien d'entrar en competència amb les editorials privades. És fàcil muntar una editorial amb recursos públics, els riscos són mínims. Tot i que l'administració moltes vegades edita molt bé, no distribueix bé, i els llibres es queden als magatzems, perquè una política comercial de caràcter agressiu no és la seua funció. Per tant, si es fera mitjançant la coedició amb editorials privades, eixiríem guanyant tots; si no en tots els títols, sí en bona part.

-Per a quan un espai valencià a Catalunya i a les Illes?

-És un projecte, però cal tindre recursos. De cara a la fluïdesa, sí que poden haver-hi unes relacions interadministratives més àmplies que ara, que la Generalitat Catalana comprara llibres valencians per a la seua xarxa de biblioteques i viceversa, però jo crec que els catalans són més refractaris a llegir-nos. A Catalunya i a les Illes venem poc. És una qüestió que hauríem de plantejar-nos. Ací el lector valencià està acostumat a llegir en català oriental i no passa res, però el llibre escrit en la variant occidental és molt difícil que entre a Catalunya. Ha de ser un autor molt conegut i no sempre. Hauria d'haver-hi una major fluïdesa entre els autors que escriuen en una mateixa llengua. Les editorials que tenen en catàleg autors del Principat som tres o quatre, encara que fem presentacions allí, però no és habitual. És una qüestió pendent en què les administracions s'haurien de posar d'acord.

-De quina manera afectaran les noves tecnologies l'edició?

---

*«Cal fer campanyes importants
de promoció i foment de la lectura»*

-No faran desaparèixer el llibre, segur. Una cosa és que siguin compatibles, però jo no m'imagino llegint Cien años de soledad en una pantalla d'ordinador. És absurd. No és el mateix que llegir en una butaca ben instal·lat, perquè estem parlant també d'un plaer i aquest no te'l dona l'ordinador, que no és còmode ni saludable. Evidentment, s'ha d'anar avançant i cal que hi haja diversos suports al llibre, però per a consultes en diccionaris, per exemple. Això sí, les noves tecnologies han donat rapidesa a l'edició, bones presentacions i materials de més alta qualitat, perquè les possibilitats de reproduir dibuixos i fotografies són immenses, però no substituiran els llibres. Quan van eixir les fotocopiadores, es pensà que es fotocopiarien els llibres i que en baixarien les vendes. No ha sigut així, però haurem d'incorporar nous suports al llibre com ara el cederom, sobretot en materials per a l'ensenyament.

-Parlant de fotocòpies, esteu adscrits a CEDRO (*Centro Español de Derechos Reprográficos*)?

-Sí, per descomptat. I ens dona suport en totes les nostres campanyes. Ja fa temps que tots els editors reproduïen el logotip Fotocopiar llibres no és legal en les seues publicacions.

-Parlant amb una dona, no es pot evitar aquesta pregunta: és l'edició un sector d'homes?

-El sector editorial està repartit entre homes i dones. Ací treballen moltes dones, però en càrrecs de responsabilitat no és encara massa freqüent. A València està molt repartit, de fet a la Junta Directiva de l'Associació d'Editors hi ha quatre dones i quatre homes, però contínuament hem de demostrar que sabem fer-ho bé. És qüestió de temps i, sobretot, d'educació perquè això canvie.